

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

**Fakulteten för veterinärmedicin
och husdjursvetenskap**
Institutionen för HMH

Problembeteenden hos katt -ur ett djurägarperspektiv

Sofia Larsson

Uppsala 2015

Examensarbete 30hp inom veterinärprogrammet

ISSN 1652-8697
Examensarbete 2015:32

Problembeteenden hos katt -ur ett djurägarperspektiv

Problem behaviour in cats -from an owner's perspective

Sofia Larsson

Handledare: Maria Andersson, institutionen för HMM

Biträdande handledare: Gunilla Blomqvist, institutionen för SVA

Examinator: Jenny Yngvesson, institutionen för HMM

Examensarbete i veterinärmedicin

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E

Kurskod: EX0756

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2015

Delnummer i serie: Examensarbete 2015:32

ISSN: 1652-8697

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: problembeteende, katt, aggressivitet, rumsrenhetsproblem, urinmarkering, pica, rädsla, kattägare

Key words: problem behaviour, cat, aggressive, elimination problem, urinmarking, pica, fear, catowner

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish university of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för HMM

SAMMANFATTNING

Katten är idag ett vanligt sällskapsdjur, både i Sverige och i andra delar av världen. År 2012 fanns det 1159000 katter i Sverige, placerade i 745 000 hushåll. Av dessa var 56,8 % huvudsakligen innekatter och 43,2 % var huvudsakligen utekatter. Vi vet sedan tidigare att kattägare i högre utsträckning än andra djurägare lämnar sina oönskade djur till svenska katthem, som idag är överfulla.

I denna studie visade det sig att rumsrenhetsproblem var den vanligaste typen av problembeteende enligt kattägarna själva (25,2 %). Detta problem är enligt tidigare studier den vanligaste orsaken av beteendeproblem som leder till bortlämnade av katter till katthem. De flesta av kattägarna som deltog i denna studie har själva försökt att lösa problemen som de upplever med sin katt, där användning av Feliway var den vanligaste metoden generellt. Många angav att de upplever problemen som mycket jobbiga (5/6 respektive 6/6 på en skala mellan 1 och 6), men trots detta kunde endast ett fåtal kattägare tänka sig att lämna bort eller avliva sin katt p.g.a. problembeteenden.

Vad som också noterades i denna studie var att många av kattägarna inte kände till så mycket eller ingenting alls om kattens bakgrund innan de fick hem katten. Kattens socialiseringsperiod som är mellan två- och sju veckors ålder är mycket viktig för framtida relationer. Man har i tidigare studier noterat att katter som har upplevt/stött på fler saker under socialiseringsperioden lättare tar kontakt med andra människor och inte är lika rädda som katter som saknar denna erfarenhet. Detsamma gäller kontakt med andra artfränder. Sociala arter är födda att kunna lära sig sin arts sociala beteenden, men de kan inte tolka dessa signaler redan från början. Denna inläring sker framförallt under den senare tiden som kattunge och under den juvenila perioden. En katt som har hållits som ensam katt under denna period kan därför inte känna igen de artspecifika signalerna och kan då reagera med rädsla eller aggressivitet vid möte med en främmande katt. Därför skulle avsaknad av kunskap om kattens bakgrund kunna vara en orsak till att kattägarna upplever vissa beteenden som problem.

SUMMARY

The cat is a very common pet, both in Sweden and in other parts of the world. Two years ago (2012) there were 1,159,000 cats in Sweden, placed in 745,000 households. 56,8% of the cats were mostly housed indoors and 43,2% were mostly housed outdoors. It is well known that cat owners are more likely to give away their pets to Swedish cat shelters than other pet owners. The Swedish cat shelters don't have the capacity to care for all the animals that need their help.

In this study we could conclude that elimination problems are the most common problem according to the cat owners themselves (25.2%). From earlier studies we know that elimination problems also are the most common reason for owners to abandon their cats. Most cat owners in this study tried to solve the problems they were experiencing on their own, commonly by using Feliway. Even though it was generally thought that problems were very severe (5/6 or 6/6) only a few answered that they could imagine giving away or euthanizing their cat.

Another thing we could conclude in this study was that several of the cat owners lacked knowledge about the background of their cat. The socialization period of the cat is between two and seven weeks of age. This period is very important for future relations. In earlier studies it has been discovered that a cat who has experienced more things during the socialization period easier take contact with new people and isn't as afraid as a cat who lack this experience. It is also important for the cat to meet other cats. Social breeds are born to learn to recognize the signals of their own species, but they don't know this signals from the beginning. This is mostly learned during the later part as a kitten and during the juvenile period. A cat who has been kept alone during this time can't recognize the signals and might therefore react with fear or become aggressive if they meet other cats. Lack of knowledge about the cat during these periods could therefore be a reason that people experience certain behavior as problematic.

INNEHÅLL

INLEDNING.....	1
LITTERATURÖVERSIKT.....	2
Social förmåga och inlärning hos katt.....	2
Utekatt kontra innekatt.....	3
Kattens miljö.....	3
Problembeteenden.....	4
Rumsrenhetsproblem (eliminationsproblem).....	4
Urinmarkering kontra oönskad urinering.....	5
Åtgärder för att motverka eliminationsproblem.....	5
Aggressivitet.....	6
Omvänd aggression.....	6
Aggression inducerad av rädsla.....	7
Aggression vid smärta.....	7
Maternel aggression.....	7
Rädsla/oro.....	7
Klösande på föremål.....	7
Pica.....	8
Osocial katt.....	8
MATERIAL OCH METODER.....	9
Databearbetning.....	9
RESULTAT.....	10
Information om katten.....	10
Kattens bakgrund.....	11
Boende.....	12
Kattköpet.....	12
Katthållning.....	13
Tidigare erfarenhet av katter.....	14
Problemen.....	14
Åtgärder som kattägarna själva har vidtagit för att lösa de problem som de upplever med sina katter.....	16
Rumsrenhetsproblem.....	16
Rädsla.....	16
Orolighet/rastlöshet.....	16
Aggressionsproblem.....	17
Överdrivet jamande/vokalisering.....	17
Pica.....	17
Separationsångest/nedstämdhet.....	17
Kattägarnas perspektiv på de olika problemen.....	17
Vad kattägarna kan tänka sig/inte kan tänka sig att göra för att lösa problemen.....	20
DISKUSSION.....	21
Granskning av metod/felkällor.....	23
KONKLUSION.....	23
REFERENSER.....	25
BILAGA 1.....	29

INLEDNING

Katten är idag ett väldigt vanligt husdjur (Heidenberger, 1997). Djurägare skaffar katter från många olika ställen och ibland blir det helt enkelt fel. Man får ett djur som inte motsvarar förväntningarna. Kattägare lämnar i högre utsträckning än andra djurägare sina oönskade djur till svenska katthem som idag inte kan ta emot alla de katter som skulle behövas tas om hand (Eriksson *et al.*, 2009). Men varför? Vad är det som blir problem – kan vi se ett mönster – har det med kattens beteende att göra eller har det att göra med att vi inte förstår vad det är för djur vi tar hem?

Syftet med denna studie är bl.a. att försöka få en ökad förståelse kring de problem som kattägare upplever med sina katter. Vad är de villiga/inte villiga att göra för att försöka lösa dessa problem? Med hjälp av detta kan man förhoppningsvis på ett bättre sätt ge råd till kattägare och på så sätt förebygga problembeteenden.

Följande frågeställningar kommer att besvaras:

Vilka beteendeproblem upplever kattägare?

Hur upplever kattägarna problemen och vilka åtgärder har man vidtagit?

Vad är kattägarna villiga att göra för att komma tillrätta med problemen?

Vilka faktorer är viktiga i uppkomsten av problembeteende?

LITTERATURÖVERSIKT

Social förmåga och inläring hos katt

Enligt en undersökning som SCB har gjort fanns det år 2012 1159000 katter i Sverige, placerade i 745000 hushåll. Av dessa var 56,8 % huvudsakligen innekatter och 43,2 % var huvudsakligen utekatter (SCB, 2012).

Hur vänligt inställd en katt är mot sin ägare är en viktig faktor för relationen sinsemellan. De flesta som skaffar en katt vill ha en tillgiven katt (Archer, 1997). Hur katten beter sig mot sin omgivning beror på många olika faktorer, det är dels genetiskt, men det beror även på tidigare erfarenheter hos katten (Mendl & Harcourt, 2000). Enligt studier gjorda på många olika arter är mottagande för omgivningsstimuli större under vissa "känsliga perioder" i djurets liv (Bateson, 1979). Enligt experiment har man funnit att socialiseringsperioden hos katt är mellan två- och sju veckors ålder. Katter som är vana vid människor under denna period tar lättare kontakt med främlingar senare i livet än katter som inte är vana med detta (Karsh & Turner, 1998). I en studie från 2008 gavs kattungar på tre olika center antingen "standard socialisering" eller "utökad socialisering" under tidsperioden då katterna var mellan två veckor och nio veckor. De katter med "utökad socialisering" hanterades mer, fick träffa personer av båda könen samt även barn och en hund. De utsattes dessutom för vanliga hushållsljud till skillnad från de katter som endast fick "standard socialisering". Kattungarna blev sedan utplacerade till nya hem och deras nya ägare intervjuades när katterna fyllt ett år. Ägare till de katter som fått "utökad socialisering" hade en mer känslomässig relation med sin katt samt en mindre mängd av dessa katter uppvisade t.ex. rädsla för människor jämfört med de katter som endast fått "standard socialisering". Tidig socialisering är alltså mycket viktigt. De ägare som fått en katt med "utökad socialisering" verkade dessutom vara mer fästa vid sin katt (Casey & Bradshaw, 2008a). Kvalitet i katt-människorelationen är också högst relevant. Människor som spenderar mycket tid tillsammans med sina katter upplever mindre problembeteenden enligt en studie av Heidenberger (1997).

Sociala arter är födda att kunna lära sig sin arts sociala beteenden, men de kan inte tolka dessa signaler redan från början. Katter som adopteras redan som små kattungar och hålls som ensamkatt under en längre tid går miste om förmågan att lära- och utveckla sin sociala förmåga till andra katter. Denna inläring sker framförallt under den senare tiden som kattunge och under den juvenila perioden. Ifall man försöker introducera en ny katt senare i livet kan den oerfarna katten reagera med aggressivitet eller rädsla mot nykomlingen eftersom den inte kan känna igen de arts specifika signalerna (Crowell-Davids *et al.*, 2004).

För tidig separation kan enligt Heidenberger, (1997) leda till beteendeproblem. T.ex. kan för tidigt avvanda katter ha svårigheter att kontrollera hur hårt de biter när de leker (Overall, 1994 a och b). Enligt 3 kap. 9§ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102, får kattungar inte skiljas från sin mamma annat än temporärt förrän tidigast vid 12 veckors ålder. De får heller inte lämna uppfödaren förrän

tidigast vid 12 veckors ålder om inte särskilda skäl föreligger.

Utekatt kontra innekatt

Rochlitz (2005) menar att det är generellt förutsatt att katter som hålls inomhus är friskare och lever längre än utekatter eftersom de är skyddade från de faror som finns utomhus, t.ex. biltrafik. Men å andra sidan finns även faror som kan inträffa i hemmet, så som balkongolyckor, brännskador osv. Den största skillnaden mellan innekatter och utekatter är enligt samme författare att miljön inomhus inte är lika berikad som utomhusmiljön. Katten måste helt enkelt anpassa sin livsstil efter sin ägare. Eftersom inomhusmiljön är mer monoton och förutsägbar än utomhusmiljön, kan det leda till utträkning och stress för katten menar författaren. Enligt resultatet från en tidigare studie såg man att beteendeproblem var vanligare hos innekatter än utekatter (Amat *et al.*, 2009). Detta skulle enligt Rochlitz (2005) kunna bero på att innekatter är mindre aktiva än utekatter.

Enligt Hubrecht & Turner (1998) verkar de flesta katter acceptera inomhusvistelse bra, förutsatt att de har vistats i denna typ av miljö sedan ung ålder. Skillnad är ifall katten har varit utekatt fram till och med vuxen ålder, då det brukar bli mer problematiskt för katten att acceptera den nya inomhusmiljön menar författarna. Katter som hålls inomhus spenderar mer tid tillsammans med människor än katter som har tillgång till utomhusvistelse, vilket troligen beror på att innekatterna söker mer stimulering p.g.a. den begränsade miljön (Turner & Stambach-Geering, 1990: se Rochlitz, 2005). Ju mer uppmärksamhet djurägaren ger sin katt, desto mer uppmärksamhet kommer katten att ge djurägaren (Turner, 1995a: se Rochlitz, 2005). Man har dessutom sett att katter i hushåll där det endast fanns en katt stod närmare sin ägare än katter i hushåll med många katter (Mertens, 1991: se Rochlitz, 2005).

Kattens miljö

Katter som hålls inomhus måste kunna gömma sig, vilket är ett vanligt beteende som svar på t.ex. en stressig situation eller förändring i omgivningen, exempelvis då de vill undvika kontakt med andra katter och/eller människor (Carlstedt *et al.*, 1993). I en studie av Barry & Crowell-Davids (1999) tittade man på innekatter i hushåll med flera katter. Där noterade man att katterna spenderade ca 50 % av tiden som de observerades utom synhåll för varandra. Därför är det viktigt med platser där katten kan komma undan, t.ex. uppe på en hylla menar författarna. Om en katt i hushållet är aggressiv mot de andra katterna kan man sätta en bjällra i halsbandet på den aggressiva katten så att de andra katterna på sätt hör när denna katt kommer i närheten (Borchelt & Voith 1996).

Det bör finnas flera kattlådor i ett flerkatthushåll, helst en låda mer än det finns katter. Lådorna ska vara avskilt placerade från matplats och viloplatserna och bör rengöras varje dag. (Rochlitz, 2005). Anledningen till att det är viktigt att ha flera kattlådor i ett flerkatthushåll är för att alla katter ska ha möjlighet att kunna gå på lådan. Vissa dominant katter kan annars lätt kontrollera kattlådan om det bara finns en (Crowell-Davids *et al.*, 2004).

Problembeteenden

Ordet beteendeproblem används ofta generellt för att beskriva ett beteende som inte är önskvärt av ägaren. I många fall rör det sig dock om ett helt normalt beteende för katten. De blir däremot oönskat då de sker i fel miljö (Casey & Bradshaw, 2008b). Två exempel på detta är urinspraying och rivande på föremål som anses som normala beteenden ifall katten utför dessa utomhus, men räknas istället som problembeteenden ifall de sker inomhus. Beteendeproblem är viktigt ur flera aspekter, exempelvis är det en av de vanligaste orsakerna till bortlämnande av katter (Kass, 2007).

Enligt en tysk studie av Heidenberger (1997) upplevde mer än hälften av kattägarna problembeteenden hos sina katter som de ville ändra på. Vilka som är de vanligaste problembeteendena skiljer sig dock åt mellan olika studier. Enligt en spansk studie av Amat et al. (2009) var de vanligaste beteendeproblemen som djurägare klagade över aggressionsproblem (47 %), följt av eliminationsproblem (39 %), medan enligt Heidenbergers studie (1997) var de vanligaste problemen i korrekt ordning orolighet, klösande på möbler, rumsrenhetsproblem och aggression. Enligt samma studie försökte djurägarna själva lösa problemen som de upplevde med sina katter i vissa fall. Det visade sig dock att orolighet och klösande på möbler resulterade i färre försök av djurägarna att lösa problemen, kanske för att de inte ansågs som lika ”allvarliga” problem tror författaren. Författaren poängterar dock att djurägarna i många fall inte lyckades lösa problemen, trots försök, varför det är viktigt att djurägare får hjälp med att få bukt med de beteenden som de upplever som problem. Enligt Salman et al. (2000) minskar risken att lämna bort ett husdjur p.g.a. beteendeproblem ifall det är det enda djuret i hushållet.

Ägare till raskatter tenderar att oftare söka hjälp p.g.a. problembeteenden än ägare till andra katter. Detta beror, enligt författaren, kanske på den oftast stora summan som de har lagt ner för att köpa katten, men även på att dessa katter oftare hålls inomhus än andra katter vilket gör att problemen blir mer uppenbara (Neville, 1991).

Beteendeproblem kan bero på tre orsaker enligt Turner (1995b) och O'Farrell (1991): se Turner (1997).

- Avsaknad av kunskap om de biologiska och sociopsykologiska behov som djuret har
- Orimliga förväntningar på djuret av djurägaren
- Okorrekt uppförande av djurägaren tillsammans med husdjuret

Rumsrenhetsproblem (eliminationsproblem)

Rumsrenhetsproblem är ett av de vanligaste problembeteendena hos katt (Hart, 1978) och den främsta orsaken av beteendeproblem som leder till att djurägare lämnar sina katter på katthem (Salman *et al.*, 2000). Enligt en studie av Amat et al. (2009) såg man att Persierkatter oftare hade eliminationsproblem än andra raser.

Mathews (1984) menar att det första steget för att motverka eliminationsproblem är att få en

veterinärundersökning gjord, där ett urinprov bör tas för att utesluta att det är någon fysisk orsak till problemet som t.ex. cystit. Stress spelar en viktig roll i oönskad eliminering. Därför är det viktigt att veterinären frågar ifall något i miljön har förändrats menar författaren. Det behöver inte vara uppenbara förändringar så som ett nytt husdjur, bebis osv. utan vissa katter är extremt känsliga och det kan räcka med att t.ex. byta gardiner. Ifall man lyckas identifiera problemet ökar chansen markant att bli av med problemet, speciellt om det är något som man kan göra sig av med säger författaren.

I en tidigare studie som innefattade 179 katter, uppvisade 64,2 % rumsrenhetsproblem varav 50 % urinerade i huset i någon form (37,5 % sprayade urin) och 39,2 % defekerade. De övriga uppvisade mer än ett problem (Beaver, 1989). Sprayning är dock ett normalt beteende hos okastrerade katter, men förekommer även hos vuxna kastrerade katter hos ca 10 % av hanarna och ca 5 % av honorna (Hart & Cooper, 1984). Urinsprayning är en form av markeringsbeteende som är associerat med konkurrens, territorium och sexuellt beteende (Dale *et al.*, 1988), men även med stressorer så som förändringar i kattens miljö (t.ex. nytt husdjur, bebis, nya arbetstider för ägaren) (Landsberg *et al.*, 1997). Katten backar upp mot ett vertikalt föremål och sprayar urin horisontellt. Svansen hålls rakt upp och baktassarna rör sig ibland stegvis. Den normala ställningen för en katt som urinerar utan att markera är riktad neråt, men katten kan även ha denna position trots att den markerar. Detta måste bestämmas från historien och den sociala signifikansen som objektet som katten urinerar på har (Dale *et al.*, 1988).

Urinmarkering kontra oönskad urinering

Urinsprayning på en vertikal yta eller på nya placerade objekt så som t.ex. kläder på golvet, är oavsett kön och reproduktionsstatus ett urinmarkeringsbeteende. Små mängder urin som deponeras på en horisontell yta kan däremot antingen vara urinmarkering eller oönskad urinering. Vid urinmarkering fortsätter katten att använda kattlådan lika frekvent som förut medan den vid oönskad urinering/defekering inte används i samma utsträckning som tidigare. Urinering/defekering sker då istället på många oförutsägbara platser i hemmet. Dessa aspekter är viktiga för att kunna skilja dessa två åt. Bara i ca 2 % av fallen var båda problemen inblandade menar författarna (Turner 1995b: se Turner, 1997). Under markering, vare sig det sker horisontellt eller vertikalt, kännetecknas det av en liten mängd urin snarare än tömning av en full blåsa. Både honkatter och hankatter markerar, men hankatter utför detta beteende oftare (Feldman, 1994). En annan skillnad mellan oönskad eliminering och markering är underlaget. När en katt markerar verkar underlaget inte spela så stor roll, medan en katt med oönskad eliminering tenderar att välja liknande underlag då den ska kissa eller bajsas (Overall, 1997a).

Åtgärder för att motverka eliminationsproblem

För att motverka eliminationsproblem krävs att man först identifierar orsaken/orsakerna till problemet. Sedan kan man vidta åtgärder beroende på orsak. Det är viktigt att minska kattens möjligheter till att spraya på de områden där den brukar, t.ex. genom att stänga dörren (Landsberg *et al.*, 1997). Man kan även försöka att hindra katten från att spraya på ett visst

område genom att tejpa fast aluminiumfolie över det vertikala objektet. Katter verkar inte gilla ljudet som uppkommer då de kissar på aluminiumfolien eller att urin studsar tillbaka på dom. Man kan även testa att placera kattens mat eller vatten på den plats de sprayar (Mathews, 1984).

Enligt en studie gjord 1998, minskar den syntetiska feromenen ”Feliway” urinsprayning i flerkatthushåll, både hos strikta innekatter och katter som får vistas både inomhus och utomhus (Frank *et al.*, 1998). Feliway är ett syntetiskt feromon som motsvarar kattens ansiktsferomon, F3. Detta frisätts naturligt när katten stryker kinden mot något föremål eller någon person. På platser där detta feromon finns vill katten inte gärna urinmarkera (Pageat, 1996: se Gunn-More & Cameron, 2004). Feliway kan också användas för att förebygga/minska stress som katten kan känna vid förändringar i miljön (Griffith *et al.*, 2000).

Man kan även använda Zylkène som är ett kompletteringsfoder bestående av bl.a. trypsinhydrolyserat bovint kasein, som finns i komjolk och verkar lugnande. Zylkène har enligt denna studie visats vara positivt vid orolighet i stressiga situationer, t.ex. rädsla för främlingar, generell rädsla mm. Zylkène kan därför med fördel användas för att förebygga detta. Det sågs dock ingen skillnad då Zylkène användes vid aggressivt beteende (Beata *et al.*, 2007) .

Aggressivitet

Aggressivitet hos katt är ett vanligt problem som kan orsaka allvarlig skada på både människor och andra djur (Haupt, 1998). Speciellt om det är en gammal person, ett barn eller en person med nedsatt immunförsvar som attackeras (August, 1995). Aggression mellan katter i hemmet är den vanligaste typen av aggressionsproblem hos katt (Haupt, 1998). I flerkatthushåll sker aggressionen oftast mot andra katter, medan i hushåll där det bara finns en katt blir ägaren oftast måltavlan (Beaver, 2004). I de fall aggressionen är riktad mot människor handlar det i de flesta fall om lekrelaterad aggression (Amat *et al.*, 2009). Detta kanske beror på att djurägare inte ser varningssignalerna i tid (Crowell-Davis, 1997). Aggression hos katt kan delas upp i flera olika typer. Nedan följer några exempel.

Omvänd aggression

När en katt blir upprörd, riktar den normalt sin aggression mot den/det som utlöste den. Om katten av någon anledning inte lyckas med detta, t.ex. p.g.a. att katten hålls inomhus och såg något som gjorde den upprörd gå utanför fönstret kan ilskan istället riktas mot någon i kattens omedelbara närhet, s.k. omvänd aggression. Associationen kan sitta i länge och varje gång som katten är i närheten av personen/föremålet som den omvända aggressionen riktades mot kan katten uppvisa aggressivitet (Beaver, 2004). Det är viktigt att en människa inte blandar sig i när en katt uppvisar aggression mot en annan katt, t.ex. genom att lyfta upp den ena katten, eftersom man då kan bli utsatt för omvänd aggression och skada sig allvarligt (Chapman & Voith, 1990). Det är viktigt att försöka identifiera faktorn som utlöste problemet från början, ifall det t.ex. rör sig om en annan katt som går utanför fönstret, kan det helt enkelt hjälpa att se till att katten inte får sitta i fönstret (Curtis, 2008).

Aggression inducerad av rädsla

Generellt undviker katter hellre en konfrontation än deltar i den, men i vissa situationer t.ex. då de blir uppträckta i ett hörn av en hund eller ett barn kan de reagera med aggression trots att de egentligen är rädda (Crowell-Davids *et al.*, 2004). En typisk rädd katt har öronen bakåt och håller både kropp och svans lågt (Bradshaw & Cameron-Beaumont 2000). Det är viktigt att känna till de situationer då katten blir rädd och därmed se till att undvika dem. Om katten uttrycker rädsla i en viss situation är det bättre att undvika katten istället för att försöka lugna ner den, eftersom katten då kan reagera med omvänd aggression mot ägaren. Katter är reaktiva under lång tid efter det initiala stimuli, och kan bli ännu mer reaktiva och aggressiva om de manipuleras igen under denna tid (Adamec, 1990).

Aggression vid smärta

Aggression vid smärta kan bero på någon sjukdom eller att man t.ex. råkar dra för hårt i pälsen vid utkamning av tovor. I fall något medicinskt föreligger är det viktigt att få bukt med detta. Medicineringen ska göras till något positivt för katten (Curtis, 2008).

Maternel aggression

Detta är ett normalt beteende. Kattmamman skyddar sina ungar från icke familjära individer (Overall, 1997b: se Curtis, 2008). Ju äldre kattungarna blir desto mer avtar det aggressiva beteendet (Curtis, 2008). Det är viktigt att undvika att komma emellan kattmamman och hennes ungar (Overall, 1997b: se Curtis, 2008).

Rädsla/oro

Orolighet kan enligt Neville (1991) uppträda när katten inte kan anpassa sig till normala företeelser i hushållet så som t.ex. besökare och ljud, men även vid brist på självförtroende samt vid torgskräck. Det typiska beteendet som en katt uppvisar när den är orolig/rädd är att den är tillbakadragen, rör sig med låg svansföring, vill inte gå på öppna ytor mm. Det krävs oftast inte mycket innan katten flyr eller reagerar med aggressivitet om den inte kan undvika situationen. Huvudorsaken till denna form av beteende tros vara brist på tidig erfarenhet och hantering mellan två till sju veckors ålder eller trauma. Det bästa man kan göra för att motverka orolighet/rädsla är att utsätta katten för stimuli som utlöser problemen i först små doser och därefter successivt öka. Då katten inte har möjlighet att fly kommer den till slut vänja sig och lära sig att det inte är något farligt. Man kan även prova att ge små portioner mat som ges av flera olika människor, även besökare. Katten kommer då lära sig att känna lojalitet till flera olika människor.

Klösande på föremål

Katter har körtlar subkutant över kroppen, som framförallt är placerade på huvud, perinealområdet och mellan tårna. Genom att klösa på saker lämnas därmed lukter. Detta markeringsbeteende har även fördelen att klorna hålls i bra form (Rochlitz, 2005), samt att det är en visuell signal till andra katter (Neville, 1991). Därför bör ytor för detta som t.ex. en klösbräda finnas om katten hålls inomhus. (Rochlitz, 2005). I fall katten klöser på möbler kan man prova att placera klösbrädan framför möbelen och sedan successivt flytta den till ett annat

ställe (Neville, 1991).

Pica

Med pica menas att katten äter/tuggar på olämpliga föremål, t.ex. bomull, ull, plast och papper, dvs. sådant som inte utgör dess normala föda. Vissa katter tuggar enbart på föremålet utan att svälja det. En kritisk punkt i kattens liv är när kattungen flyttar från sin mamma och syskon till en ny familj menar författarna. Pica brukar uppträda mellan två och fyra månaders ålder, dvs. under de första månaderna i det nya hemmet och kan pågå i flera år. Vissa katter uppvisar dock inte pica förrän efter sex månaders ålder, vilket skulle kunna bero på att könsmognad och revirinstinkt börjar ta vid runt denna tidpunkt. Kastration har dock inte varit en lyckad behandlingsmetod, därför tros sexuellt beteende inte vara den primära orsaken till pica. Enligt samma författare är det framförallt Burmor och Siameser som uppvisar pica, men detta kan även förekomma hos andra raser. Pica tros därför enligt dessa författare vara genetiskt betingat hos Burmor och Siameser, men att det även kan utlösas av stressade situationer så som t.ex. flytt (Bradshaw *et al.*, 1997). För tidig avvänjning skulle även kunna vara en orsak till pica (Houpt, 1991). Enligt en studie av Bradshaw *et al.* (1997), visade sig ull vara det vanligaste som katterna tuggade och åt på, följt av bomull och syntetiskt fabrikat. I denna studie kunde man inte se någon skillnad mellan ute- och innekatter med avseende på pica.

Osocial katt

Dessa katter gillar oftast inte hantering, t.ex. så kan de inte slappna av när de blir fasthållna. Detta skulle kunna bero på brist på tidig socialisering, överentusiastiska ägare, trauma mm. För att motverka detta är det viktigt att försöka stärka bandet mellan katt och ägare samt öka kattens beroende av ägaren. Man kan t.ex. frekvent ge små portioner god mat samtidigt som man pratar med katten, för att sedan gå över till att klappa katten samtidigt. Man kan även sätta sig på kattens favoritplatser på golvet så att katten kommer och sätter sig bredvid (Neville, 1991).

MATERIAL OCH METODER

Materialet för denna studie har utgjorts av en webb-baserat enkät med totalt 29 frågor (se bilaga 1), där kattägare som upplever någon form av problembeteende hos sin katt ombeddes delta. Enkäten gjordes via Netigate, som är ett undersökningsföretag inom online research (netigate.se). Enkäten innehöll både flersvarsalternativ och möjlighet för kattägaren att själv beskriva med egna ord (fritextsvar). På de frågor med flersvarsalternativ hade kattägarna dessutom möjlighet att lämna kommentarer eller att välja alternativet ”annat” ifall de inte tyckte att något av de föreslagna alternativen passade in. Vissa frågor var även utformade så att kattägaren enbart kunde beskriva med egna ord. Länken till enkäten spreds på olika sociala nätverk så som facebook, kattforskning vid SLU i Skara mm. Den mailades även ut till samtliga veterinärstudenter vid SLU i Uppsala, etologstudenter och djursjukskötarstudenter vid SLU i Skara. Enkäten var möjlig att besvara under totalt en månad mellan 2014-09-15 och 2014-10-15. Totalt fick vi in 150 svar.

Insamlandet av material till litteraturoversikten har utgjorts av artiklar från olika databaser så som pubmed, sciencedirect m.fl.

Databearbetning

Efter att enkätsvaren hade granskats ströks tre enkätsvar från studien, då de inte var relevanta för min frågeställning. Av de enkätsvar som ströks svarade två personer att deras katt inte hade något problembeteende, och den tredje personen svarade att katten hade diabetes. Diabetes är dock en sjukdom och inte ett problembeteende, vilket var undersökningssyftet med denna studie. Jag har medvetet låtit en djurägare som har angett att katten tar in levande bytesdjur som problembeteende vara kvar i studien. Detta är dock ett naturligt beteende för katten och inget problembeteende. Det räknas däremot som ett oönskat beteenden för denne djurägare. Anledningen till att jag lät detta vara kvar var för att betona den viktiga skillnaden mellan ett problembeteende och ett oönskat beteende, som det rör sig om i detta fall.

I flertalet frågor har några av fritextsvaren placerats i en grupp som har döpts till ”bortfall”. Anledningen till detta är att jag inte har kunnat placera dessa svar i någon lämplig grupp p.g.a. otydlighet. De andra grupperna har gjorts med avseende på hur kattägarna har besvarat frågan.

RESULTAT

Information om katten

55% av alla katter i undersökningen var honor och 45 % var hanar. Totalt var 89 % av katterna kastrerade. Djurägarna som deltog i studien hade många olika raser. Se tabell 1.

Tabell 1. *Rasfördelning av katterna som deltog i studien*

Ras	Andel i %
Huskatt/Bondkatt	61,8%
Blandras	17,1%
Bengal	3,3%
Somali	2,3%
Sibirisk katt	2,3%
Ragdoll	1,6%
Cornish Rex	1,6%
Europe	1,6%
Perser	1,6%
Maine Coon	0,8%
Brittiskt korthår	0,8%
Europeiskt korthår	0,8%
Orental	0,8%
Korat	0,8%
Burma	0,8%
Norsk skogskatt	0,8%
Helig Birma	0,8%

Av katterna som beskrevs i studien varierade åldern från under ett år till över 15 år. Se tabell 2.

Tabell 2. *Åldersfördelning av katterna som deltog i studien*

Kattens ålder	Andel i %
< 1 år	6,5%
1-2 år	16,1%
3-4 år	18,5%
5-6 år	17,7%
7-8 år	13,9%
9-10 år	10,5%
11-12 år	2,4%
13-14 år	7,3%
> 15 år	5,6%
Vet ej	2,4%

Kattens bakgrund

15,5 % av kattägarna uppger att de inte visste något alls om kattens bakgrund innan de skaffade katten, 30,9 % uppger att de inte visste så mycket, i princip bara vilken någon förälder eller båda föräldrarna var. 10,9 % anser att de visste det mesta om kattens bakgrund och uppväxt. (42,7 % av kattägarna har svarat otydligt på frågan och dessa svar räknas till gruppen bortfall).

Av de kattägare som uppger att de kände till något om kattens bakgrund svarade 34,0 % att deras katt var van med både andra djur och barn innan nuvarande ägare fick hem katten. 22,6 % av katterna var enbart vana med andra katter, 11,3 % var vana med andra djur t.ex. hund, men inte med barn, 4,7 % var vana med barn men inte med andra djur, 15,1 % var varken vana med andra djur eller barn och 8,5 % av kattägarna visste inte vad katten var vid vid eller inte. (3,8 % av svaren på denna fråga kunde inte placeras i någon grupp p.g.a. otydlighet och räknas därför som bortfall).

0,8 % av kattägarna visste inte hur gammal katten var då de skaffade den, 2,4 % av katterna var födda i hemmet, 23,2 % var yngre än tolv veckor när de införskaffades, 23,2 % var tolv veckor, 19,2 % var mellan tretton veckor och sex månader, 10,4 % var över sex månader, men yngre ett år, 16,0 % var mellan ett och fem år, 3,2 % var mellan sex och tio år, 0,8 % av katterna var mellan elva och femton år och 0,8 % var över sexton år när djurägaren skaffade katten.

Boende

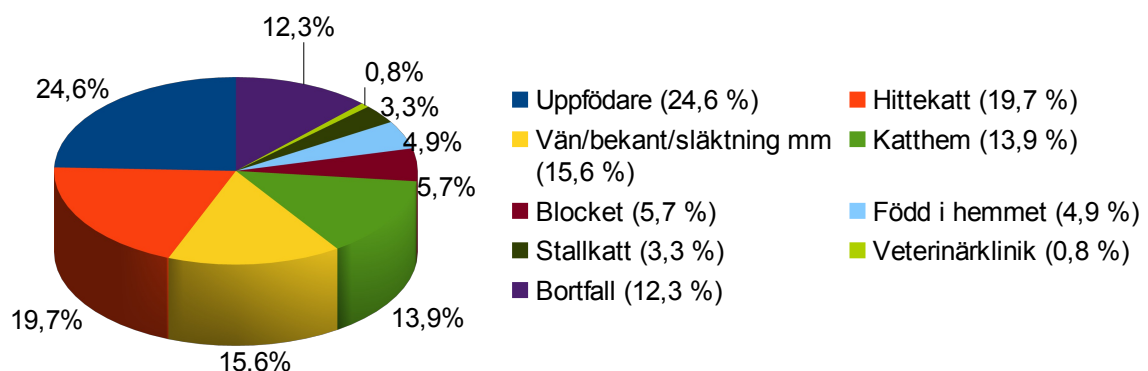
42,0 % av kattägarna bodde i lägenhet, 29,7 % i villa, 13,0 % på gård, 9 % i radhus, 5,1 % i studentrum och 0,7 % bodde i stuga.

I 53,7 % av fallen fanns fler än en vuxen i hushållet, men inga barn. 28,6 % var ensamstående, dvs. endast en vuxen. I 15,0 % av fallen fanns även barn under 18 år i hushållet. (2,7 % av svaren räknas som bortfall).

9,8 % av alla hushåll hade endast en katt, 25,6 % hade totalt två katter i hushållet medan 30,1 % hade fler än två katter. 6,0 % hade en eller flera hundar, men bara en katt. 26,3 % av hushållen hade en blandning av olika djur (förutom katter och hundar t.ex. vattensköldpaddor, fåglar, ormar, hästar, fiskar mm). (1,5 % av svaren var otydliga och räknas som bortfall).

Kattköpet

Kattägarna skaffade katten från många olika ställen, där de flesta uppgav att de skaffade katten via en uppfödare. Se figur 1.

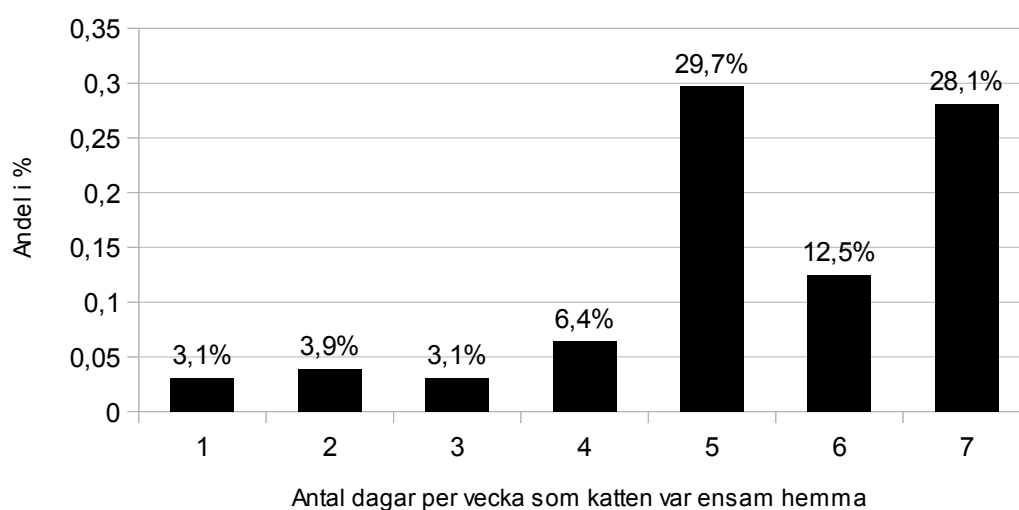

Figur 1. Fördelningen över varifrån kattägarna i studien anger att de skaffade katten.

Katthållning

43,5 % av alla katter som deltog i studien hade fri tillgång till både inomhus- och utomhusvistelse, 18,3 % var innekatter, men fick gå ut i koppel, 16,4 % var endast innekatter, 13,0 % var innekatter men fick gå ut i inhägnad, 6,1 % var innekatter, men fick gå ut fritt på landet/sommarstugan/sommaren, 1,5 % av alla katter var endast utekatter. (I 0,8 % av fallen kunde svaren inte placeras i någon av ovanstående grupper utan räknas istället som bortfall).

86,7 % av katterna som deltog i studien var ensam någon tid under dygnet någon dag i veckan, varav störst andel (29,7 %) var ensam hemma i genomsnitt 5 dagar i veckan. Se figur 2.

Figur 2. *Fördelning över antal dagar per vecka som katterna i snitt var ensam hemma någon tid under dygnet enligt kattägarna själva.*

I de flesta fall (31,0 %) då katten var ensam hemma var katten i snitt ensam 7-8 h per dygn. Se tabell 3.

Tabell 3. *Den tid som katterna var ensam hemma i snitt per dygn enligt kattägarna*

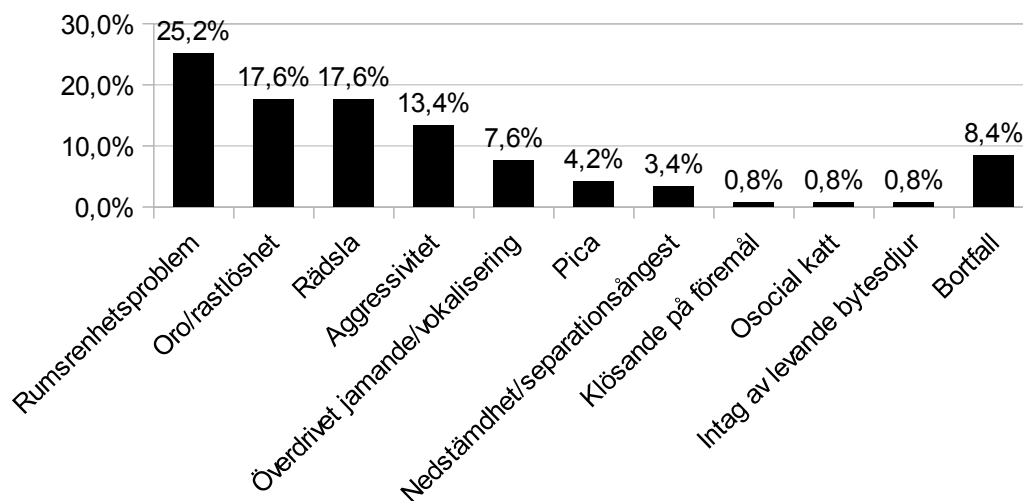
Tid per dygn som katterna i snitt var ensamma hemma	Andel i %
1-2 h	13,8%
3-4 h	12,1%
5-6 h	20,7%
7-8 h	31,0%
9-10 h	18,1%
11-12 h	2,6%
13-14 h	0,0%
15-16 h	0,0%
17-18 h	0,9%
19-20 h	0,0%
21-22 h	0,9%
23-24 h	0,0%

Tidigare erfarenhet av katter

19,0 % av kattägarna i studien uppger att de inte har haft någon katt innan denna katt, 30,7 % har haft en-två katter innan, 19,8 % har haft tre-fyra katter, 13,1 % har haft fem-sex stycken, 6,7 % har haft sju-åtta stycken, 7,3 % har haft nio-tio katter och 2,9 % av kattägarna har haft fler än tio stycken katter innan denna katt. (0,7 % av svaren var otydliga och räknas som bortfall).

Problemen

I denna studie visade det sig att rumsrenhetsproblem var den vanligaste typen av problembeteende enligt kattägarna själva, följt av oro/rastlöshet, rädsla, aggressivitet och överdrivet jamande/vokalisering. Kattägarna kunde i denna fråga välja ett eller flera alternativ. Se figur 3.

Figur 3. De beteenden utifrån kattägarnas beskrivning som kattägarna upplever som ett problem.

De vanligaste problemen som kattägarna upplever är nästan identiska, även av om katten huvudsakligen hålls inomhus eller om den dessutom har fri tillgång till utomhusvistelse. Se tabell 4.

Tabell 4. De problem som kattägarna upplever i fallande ordning baserat på ifall katten huvudsakligen är innefatt eller har tillgång till fri utomhusvistelse

Huvudsakligen innefatt	Tillgång till fri utomhusvistelse
Rumsrenhetsproblem (26,1%)	Rumsrenhetsproblem (30,2%)
Rädsla (20,0%)	Rädsla (18,6%)
Oro/rastlöshet (20,0%)	Oro/rastlöshet (18,6%)
Aggressivitet (10,8%)	Aggressivitet (18,6%)
Pica (7,7%)	Överdrivet jamande (9,3 %)
Överdrivet jamande (7,7%)	Pica (2,3%)
Nedstämdhet/separationsångest (4,6%)	Tar in levande bytesdjur (2,3%)
Osocial katt (1,5%)	Osocial katt (0,0%)
Klösande på föremål (1,5%)	Klösande på föremål (0,0%)
Tar in levande bytesdjur (0,0%)	Nedstämdhet/separationsångest (0,0%)

Åtgärder som kattägarna själva har vidtagit för att lösa de problem som de upplever med sina katter

Av de kattägare som deltog i studien angav 85,4 % att de försökt lösa problemen som de upplever med sin katt på egen hand. Bland dessa kattägare hade katterna följande problem i fallande ordning: rumsrenhetsproblem (28,1 %), rädsla (20,2 %), orolighet/rastlöshet (20,2 %), aggressionsproblem (14,6 %), överdrivet jamande/vokalisering (6,7 %), pica (4,5 %), separationsångest/nedstämdhet (3,4 %), osocial katt (1,1 %), intag av levande bytesdjur (1,1 %). Det vanligaste problembeteendet som djurägarna försökte lösa var alltså rumsrenhetsproblem, men det var å andra sidan också det vanligaste problembeteendet generellt.

Rumsrenhetsproblem

Av de djurägare som försökt lösa rumsrenhetsproblemen svarade 18,1 % att de skaffat flera kattlådor, 16,0 % har bytt kattsand, 9,1 % har gett katten mer uppmärksamhet, 9,1 % har provat Feliway, 6,8 % har provat att byta plats på kattlådan, 6,8 % har provat att låta katten gå ut, 4,5 % har gjort rent kattlådan oftare, 4,5 % har begränsat möjligheterna för katten att eliminera på samma ställe, t.ex. genom att stänga dörren, 4,5 % har låtit katten sova utomhus, 4,5 % har bytt foder, 4,5 % har fått katten undersökt av veterinär, 2,3 % har låtit kastrera katten, 2,3 % har kontaktat en kattspecialist, 2,3 % har sprayat urin-off på de platser som katten har urinerat, 2,3 % har ordnat fler sovplatser till katten och 2,3 % har överlåtit katten till en ny familj. Av dessa djurägare hade 60,0 % provat fler än ett av alternativen ovan.

Rädsla

Av de djurägare som försökt lösa problemen med rädsla svarade 25,0 % att de provat Feliway, 17,9 % försökte vara lugna själva, 14,3 % gav katten mer kärlek/uppmärksamhet, 10,7 % såg till att katten hade platser där den kunde gömma sig på, 7,1 % gav katten beröm/godis när den gjorde något/utstod något som den var rädd för, 7,1 % har provat Zylkéne, 7,1 % har försökt att vänja katten med det som den är rädd för, 7,1 % lät katten vara för sig själv ibland och 3,6 % har provat att byta foder. Av dessa djurägare hade 64,7 % provat fler än ett av alternativen ovan.

Orolighet/rastlöshet

Den vanligaste åtgärden för att försöka lösa problemen med orolighet/rastlöshet var användning av Feliway (28,6 %). 19,0 % har provat att leka mer med katten/ge den mer uppmärksamhet, 9,5 % har bytt foder, 9,5 % hade låtit katten vara utomhus mer/ute mer i koppel, 9,5 % har ignorerat katten, 4,8 % har provat att uppmuntra korrekt beteende, 4,8 % har låtit katten vara ensamkatt, 4,8 % har låtit kastrera katten, 4,8 % har låtit katten bli utekatt, 4,8 % har försökt att lösa problemen genom att ha fasta rutiner.

Aggressionsproblem

Av de djurägare som försökt lösa aggressionsproblemen svarade 27,8 % att de har försökt att hålla katten ifrån andra katter, 22,2 % har provat att använda Feliway, 11,1 % har låtit kastrera katten, 11,1 % har försökt träna på det som gör katten upprörd, 11,1 % har gett katten mer uppmärksamhet, 5,6 % har låtit katten vara inomhus, 5,6 % har provat Zylkéne, 5,6 % har slutat att klappa katten. Av dessa djurägare hade 30,7 % provat fler än ett av alternativen ovan.

Överdrivet jamande/vokalisering

25,0 % av de djurägare som försökt lösa problemen med överdrivet jamande/vokalisering har försökt distrahera katten t.ex. genom att leka med den, 25,0 % började kela med katten då den vokaliserade mycket, 12,5 % har låtit katten bli utekatt istället, 12,5 % har skaffat en ny kattkompis som sällskap och 12,5 % slängde ut katten då den vokaliserade för mycket.

Pica

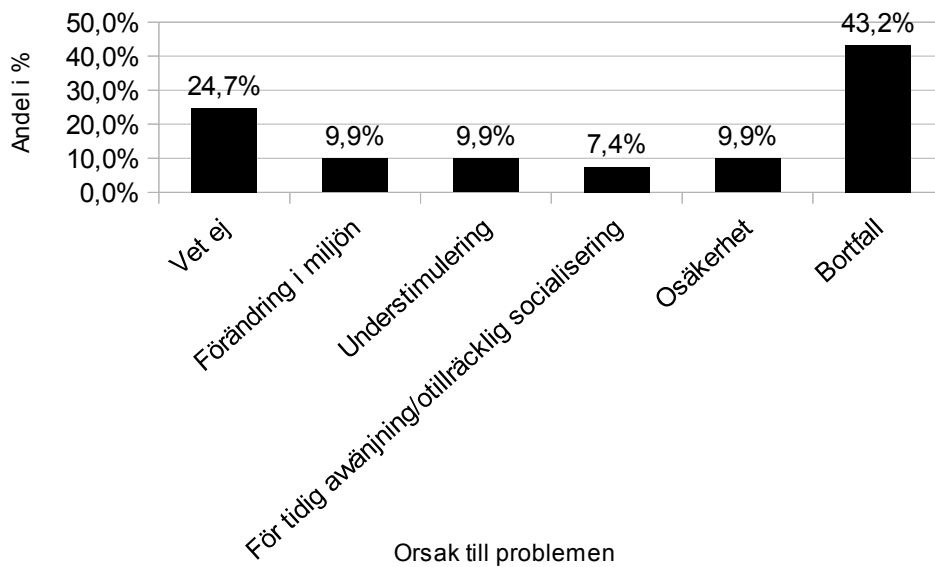
Av de djurägare som försökt lösa problemen med pica svarade 60,0 % att de hade tagit bort det som katten tuggade/åt på, 20,0 % försökte fånga kattens uppmärksamhet när den skulle utföra beteendet och 20,0 % har provat Feliway.

Separationsångest/nedstämdhet

50 % av de djurägare som försökt lösa problemen med separationsångest/nedstämdhet svarade att de försökt ge katten mer uppmärksamhet, 25,0 % har provat Feliway och 25,0 % har provat att skaffa en kattkompis till katten.

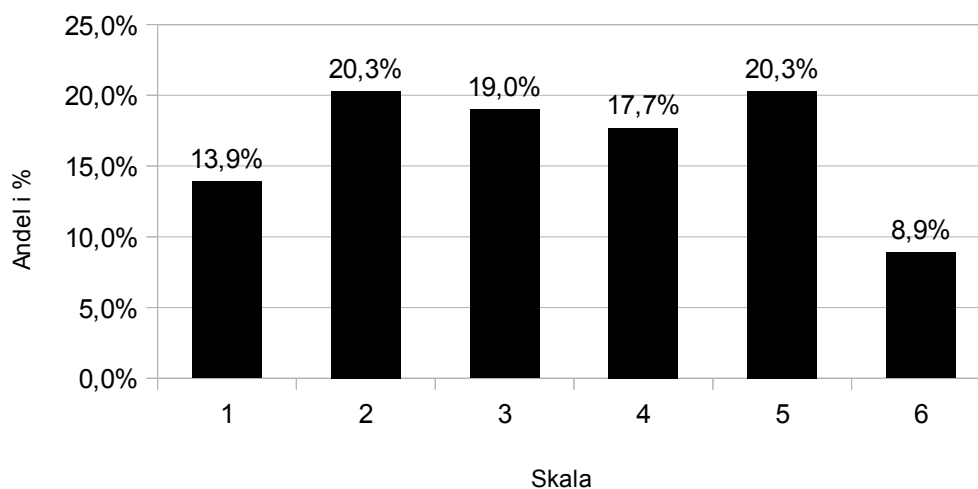
Kattägarnas perspektiv på de olika problemen

Många av kattägarna uppger att de inte har någon aning om vad problemen som de upplever med katten kan tänkas bero på. Andra har t.ex. svarat förändring i miljön så som flytt, nytt husdjur mm, understimulering, för tidig avvänjning/otillräcklig socialisering, osäkerhet. Se figur 4.

Figur 4. Möjliga orsaker enligt kattägarna till att deras katter uppvisar ett problembeteende.

På frågan hur jobbigt djurägarna tyckte att problemen var på en skala mellan 1 och 6, där 1 inte är jobbigt alls och 6 är mycket jobbigt svarade en stor del av kattägarna att de upplevde problemen som ganska jobbiga eller mycket jobbiga. Se figur 5.

Figur 5. Gradering enligt kattägarna av hur jobbiga de problembeteenden som de upplever med sina katter är på en skala mellan 1 och 6.

Av de kattägare som tyckte att problemen motsvarade 1/6 respektive 2/6 på samma skala var det vanligaste problembeteendet enligt kattägarna rädsla (34,8 %), följt av oro/rastlöshet (21,7 %), pica (13,0 %), nedstämdhet/separationsångest (13,0%), rumsrenhetsproblem (8,7 %), överdrivet jamande/vokalisering (4,3 %) och aggressivitet (4,3 %).

Av de kattägare som graderade problemen som katten uppvisade till 5/6 respektive 6/6 var det vanligaste problembeteendet enligt kattägarna rumsrenhetsproblem (31,0 %), följt av aggressivitet (27,6 %), rädsla (17,2 %), oro/rastlöshet (13,8 %), överdrivet jamande/vokalisering (6,9 %) och pica (3,4 %).

66,7 % av kattägarna upplevde att problemen blev värre i vissa situationer, medan 31,6 % inte upplevde någon skillnad. 1,3 % visste inte. Av de kattägare som tyckte att problemen blev värre i vissa situationer svarade 26,0 % att det blev värre då det var mycket folk hemma, 20,0 % tyckte att problemen blev värre vid stress/oro/förändring i miljön och 14 % tyckte det blev värre när katten hade varit ensam hemma en tid. (40,0 % av svaren räknas som bortfall p.g.a. otydlighet).

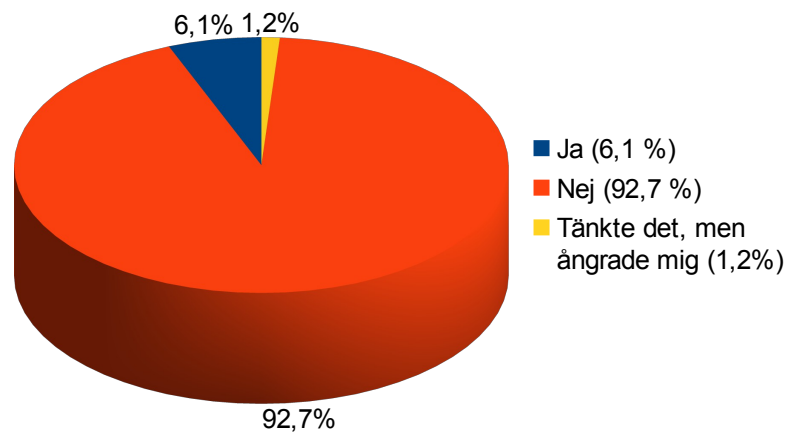
På frågan hur länge problemen har varat svarade en stor del av kattägarna att problemen har funnits där under lång tid. Se tabell 5.

Tabell 5. *Problemens duration i tid enligt kattägarna*

Problemens duration i tid	Andel i %
Alltid	15,9%
Går i perioder	3,6%
<1 år	17,1%
1-2 år	25,6%
3-4 år	17,1%
5-10 år	13,4%
>10 år	1,2%
Bortfall	4,9%

Vad kattägarna kan tänka sig/inte kan tänka sig att göra för att lösa problemen

De flesta kattägare (92,7 %) skulle inte kunna tänka sig att lämna bort sin katt p.g.a. de problembeteenden som de upplever. Se figur 6.

Figur 6. Fördelning över huruvida kattägarna skulle kunna tänka sig att lämna bort sin katt p.g.a. de beteenden som upplevs som problem.

6,1 % skulle kunna tänka sig att avliva sin katt p.g.a. problembeteenden, 8,5 % visste inte. De övriga 86,6 % skulle inte kunna tänka sig att göra det.

DISKUSSION

Rumsrenhetsproblem visade sig vara den vanligaste typen av problembeteende enligt kattägarna (25,2 %) i denna studie. Detta var även den vanligaste typen av problem som kattägarna försökte lösa på egen hand. De flesta djurägare (85,4 %) har försökt att lösa problemen som de upplever med sin katt själva, där den vanligaste åtgärden generellt var användning av Feliway. För att lösa rumsrenhetsproblemen har många provat en kombination av olika åtgärder, däribland att införskaffa fler kattlådor. Förvånansvärt få personer (4,5 %) har dock uppsökt en veterinär för att utesluta fysiska problem som orsak till rumsrenhetsproblemet. Enligt Mathews (1984) bör det första steget vara att uppsöka en veterinär för bl.a. urinprovanalys för att kunna utesluta t.ex. cystit som orsak till rumsrenhetsproblemet. Ifall det rör sig om något fysiskt går det oftast att bota relativt snabbt. Därför är det viktigt att utesluta detta innan man går vidare med andra åtgärder.

De problem som kattägarna minst tenderade att försöka lösa på egen hand var ifall katten upplevdes vara osocial, följt av separationsångest/nedstämdhet och pica. Detta skulle kunna bero på att dessa problem upplevs som mindre jobbiga, då flera av dessa problem i hög grad graderades som 1 respektive 2 på en skala mellan 1 och 6.

Enligt Amat et al. (2009) är problembeteenden vanligare hos innekatter än hos utekatter. I denna studie var något fler katter huvudsakligen innekatter (53,8 %). Dock kan man inte av detta resultat dra slutsatsen att problembeteenden generellt är vanligare hos innekatter. Urvalet är för litet samt inte helt slumpmässigt. Kattägarna fick själva välja ifall de ville delta eller inte. Det har heller inte framgått av denna studie ifall kattägarna bor i städer eller på landet, vilket har stor betydelse för hur katten hålls. Ifall de flesta av kattägarna är stadsbor är det inte så konstigt att en större andel katter huvudsakligen är innekatter.

Det går inte heller att dra någon slutsats huruvida ett viss typ av problembeteende är vanligare hos katter som huvudsakligen hålls inomhus jämfört med de katter som även har fri tillgång till utomhusvistelse, då resultaten var väldigt lika.

Något som var förvånande var att de flesta av kattägarna inte kände till så mycket eller ingenting alls om kattens bakgrund innan de skaffade katten. Endast 10,9 % uppgav att de kände till det mesta om kattens bakgrund. Avsaknad av kunskap om kattens bakgrund tror jag är en av de främsta orsakerna till att olika beteenden upplevs som problem. Kattägaren kanske tar för givet att katten är van vid vissa situationer som den egentligen inte är. Man har tidigare visat att katter som har upplevt/stött på fler saker under socialiseringsperioden lättare tar kontakt med andra människor (Karsh & Turner, 1998) och inte är lika rädda som katter som saknar denna erfarenhet (Casey & Bradshaw 2008a). Att katten får träffa andra artfränder under den senare tiden som kattunge och under den juvenila perioden är också mycket viktigt för kattens förmåga att lära och utveckla sin sociala förmåga till andra katter (Crowell-Davids et al., 2004). Ifall katten inte har lärt sig detta, är det inte så konstigt att den sedan reagerar med rädsla eller aggressivitet vid möte med en annan katt, något som jag tror att många

kattägare inte förstår.

Även avsaknad av kunskap om kattens normala beteende tror jag är en viktig orsak till att problembeteenden uppstår. Exempelvis kan aggressivitet mellan två katter uppstå ifall de inte kan komma undan från varandra, vilket kan vara svårt i t.ex. en liten lägenhet. Jag tror även att avsaknad av kunskap om vad det faktiskt innebär att ha en katt har stor betydelse, då det kan leda till orimliga förväntningar på katten. Man har tidigare sett att djurägare vars djur inte lever upp till de förväntningar som djurägaren hade innan han/hon skaffade det, tenderar att inte bli lika fästa vid sitt djur som om det vore tvärtom (Serpell, 1996). Skulle detta kunna medföra att dessa djurägare lättare lämnar bort/avlivar sin katt ifall problem uppstår?

En trolig anledning enligt Turner och Stambach-Geering, 1990: se Rochlitz, 2005 till att katten idag är ett så populärt sällskapsdjur är att den ger sällskap, men ändå är mycket lättare att ta hand om än t.ex. en hund. Författarna poängterar dock att katter behöver mycket social interaktion med dess ägare, vilket blir mer påtagligt då miljön i många fall är begränsad till enbart inomhusvistelse. Ett kattköp bör enligt min åsikt vara noga genomtänkt och planerat. Många katter i denna studie var ensamma hemma flera timmar per dag, där de flesta katter var ensamma i snitt fem dagar i veckan, med den genomsnittliga tiden 7-8h (förmodligen under perioden då kattägarna arbetar). Detta går kanske inte att lösa på något annat sätt i många hushåll. Man har dock i tidigare studier visat att människor som spenderar flera timmar per dag tillsammans med sin katt, utspritt över hela dagen, upplever mindre problembeteenden (Heidenberger, 1997).

Många av kattägarna som deltog i studien anger att de upplever problemen som mycket jobbiga. Rumsrenhetsproblem och aggressivitet upplevdes generellt som de jobbigaste problemen, medan rädsla och oro/rastlöshet inte uppfattades som lika jobbiga. Dock kan graden av uppvisat beteendeproblem skilja sig åt markant mellan olika katter och det har inte framgått av denna studie hur omfattande de olika problemen var.

De som svarade att de upplever problemen som 5/6 respektive 6/6, där 1 inte är så jobbigt och 6 är mycket jobbigt, utgjorde tillsammans 29,2 % av svaren. Sammantaget med att 15, 9 % av alla kattägare i studien uppger att katten har uppvisat problembeteenden så länge som de har haft katten gör att det är förvånansvärt att endast 6,1 % svarade att de skulle kunna tänka sig att lämna bort sin katt och likaså endast 6,1 % svarade att de skulle kunna tänka sig att avliva sin katt p.g.a. problembeteenden. Detta tyder på stort engagemang bland de kattägare som deltog i studien. Dessa siffror är troligen inte hela sanningen om man ser till alla kattägare i Sverige som har en katt som uppvisar någon form av problembeteende. De kattägare som redan har bestämt sig för att lämna bort eller avliva sin katt p.g.a. problembeteenden kanske inte ser någon mening med att svara på enkäten. De svenska katthemmen tar årligen emot ca 7400 katter av olika anledningar, men kan ändå inte ta emot alla de katter som skulle behövas tas omhand (Eriksson *et al.*, 2007). Förutom att det är jobbigt för både katten och kattägarna, är detta ytterligare en viktig anledning till att försöka hjälpa till att lösa de problembeteenden som kattägarna upplever med sina katter. Enligt Kass (2007) är beteendeproblem en av de

vanligaste orsakerna till bortlämnade av katter.

Granskning av metod/felkällor

Urvalet i denna enkät har troligtvis utgjorts av de mest engagerade kattägarna. De djurägare som inte har lika god kontakt med sin katt lämnar antagligen bort/låter avliva sin katt i högre utsträckning än vad resultatet i denna studie visar. Dessa personer har förmodligen inte prioriterat att delta i denna undersökning.

I flertalet frågor var det några av kattägarna som svarade otydligt på frågan som ställdes. Det fanns tyvärr inte möjlighet att kontakta alla dessa personer för att få ett förtydligande av vad de egentligen menade. Därför har de svar som bedömdes som otydliga placerats i gruppen bortfall, vilket gör att resultatet kan ha blivit missvisande. Sammantaget med att de svar som redovisas i denna studie enbart utgår från kattägarnas egna beskrivningar, gör att de kan variera grovt. Det som en kattägare anser vara ett problem, kanske inte upplevs som ett problem för en annan. Sedan kan tolkningarna av vilket problembeteende det egentligen rör sig om variera. En kattägare kanske anger att sin katt är aggressiv, medan den i själva verket är rädd, vilket innebär att det troligen även finns en felmarginal i detta avseende.

Enkäten har säkerligen inte heller varit tillgänglig för alla kattägare som har en katt som uppvisar någon form av problembeteende. För att kunna delta förutsattes att kattägaren hade tillgång till en dator med internetuppkoppling, samt att kattägaren har sett enkäten på sociala medier, vilket alla med största säkerhet inte har.

KONKLUSION

Utifrån de frågeställningar som jag hade från början kan jag dra slutsatserna att kattägarna som deltog i denna studie upplever många olika typer av problembeteenden hos sina katter. Det vanligaste problembeteendet visade sig vara rumsrenhetsproblem (25,2 %) följt av oro/rastlöshet (17,6 %), rädsla (17,6 %) och aggressivitet (13,4 %) med flera. Många kattägare i studien upplever problemen som mycket jobbiga, där 29,2 % av alla kattägare graderar problemet/ problemen som 5/6 respektive 6/6 på en skala mellan 1 och 6, där 1 inte är jobbigt alls och 6 är mycket jobbigt. Trots att så pass många upplever problemen som mycket jobbiga skulle endast ett fåtal kattägare (6,1 %) kunna tänka sig att lämna bort eller avliva sin katt p.g.a. de problem som de upplever. Detta tyder på ett stort engagemang hos dessa djurägare och de är antagligen mycket fästa vid sina katter.

De flesta av kattägarna (85,4 %) har själva försökt att lösa problemen som de upplever med sin katt genom flera olika tillvägagångssätt. Vilken metod som de har provat beror på vilket problem som de upplever, men den vanligaste metoden generellt var att använda Feliway.

Med avseende på resultaten i denna studie tror jag att avsaknad av kunskap om kattens bakgrund är en viktig faktor för att vissa beteenden kan komma att ses som problem (i denna studie uppgav endast 10,9 % av kattägarna att de kände till det mesta om kattens bakgrund innan de skaffade katten). Även otillräcklig kunskap om kattens normala beteende tror jag kan

spela stor roll för uppkomst av problembeteenden. Men hur kommer det sig då att kattägarna i denna studie verkar vara så pass engagerade i sina katter, men ändå kände de flesta inte till så mycket eller ingenting alls om katten innan de skaffade den?

REFERENSER

- Adamec, R.E. (1990). Role of the amygdala and medial hypothalamus in spontaneous feline aggression and defense. *Aggressive Behaviour*, 16:207-222. doi: 10.1002/1098-2337(1990)16:3/4<207::AID-AB2480160307>3.0.CO;2-T. [2014-10-25]
- Amat, M., Ruiz de la Torre, J., Fatjó, J., Marionetti, V., Manteca, S. (2009). Potential risk factors associated with feline behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science* 121:134-139.
- Archer, J. (1997). Why do people love their pets? *Journal of Evolution and Human Behavior*, 18:237-259.
- August, J.R. (1995). Dog an cat bites. *Journal of the American Veterinaty Medical Association*, 193:1394-1398.
- Barry, K.J., Crowell-Davis, S.L. (1999). Gender differences in the social behaviour of the neutered indoor-only domestic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 64:193-211.
- Bateson, P. (1979). How do sensitive periods arise and what are they for? *Animal Behaviour*. 27:470-486.
- Beaver, B.V. (1989). Housesoiling by cats: a retrospective study of 120 cases. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 25:631-637.
- Beaver, B.V. (2004). Fractious cats and feline aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6:13-18.
- Beata, Claude., Beaumont-Graff, Edith., Coll, Victoria., Cordel, Jacques., Marion, Muriel., Massal, Nicolas., Marlois, Nathalie., Tauzin, Jerome. (2007). Effect of alpha-casozepine (Zylkene) on anxiety in cats. *Journal of Veterinary Behavior*, 2:40-46.
- Borchelt, P.L., Voith, V.L. (1996). Aggressive behaviour in cats. I: Voith. *Readings in companion animal behaviour*. 1st ed. Trenton: Veterinary Learning Systems, 208-216
- Bradshaw, J., Cameron- Beaumont C. (2000). The signalling repertoire of the domestic cat and its undomesticated relatives. I: Turner D.C & Bateson, P. *The domestic cat- the biology of its behaviour*. 2nd edition. Cambridge (UK): Cambridge University Press, 68-93.
- Bradshaw, J.W.S., Neville, P.F., Sawyer, D. (1997). Factors affecting pica in the domstic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 52:373-379.
- Carlstead, K., Brown, J.L., Strawn, W. (1993). Behavioral and physiological correlates of stress in laboratory cats. *Applied Animal Behaviour Science*, 38:143-158.
- Casey, A.C., Bradshaw, J.W.S. (2008a). The effects of additional socialisation for kittens in a rescue centre on their behaviour and suitability as a pet. *Applied Animal Behaviour Science* 114:196-205.
- Casey, A.C., Bradshaw, J.W.S (2008b). Owner compliance and clinical outcome measures for domestic cats undergoing clinical behaviour therapy. *Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Applications and Research*. 3:114-124.

- Chapman, B.L., Voith, V.L. (1990). Cat aggression redirected to people: 14 cases (1981-1987). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 196:947-950.
- Crowell-Davids, S.L., Barry, K., Wolfe, R. (1997). Social behaviour and aggressive problems of cats. *The Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 27 (3):549-568.
- Crowell-Davids, S.L., Curtis, T.M., Knowles, R.M. (2004). Social organization in the cat: a modern understanding. *Journal of Feline Medicine and Surgery* 6 (1):19-28.
- Curtis, T.M. (2008). Human- Directed Aggression in the Cat. *Veterinary Clinics Small Animal* 38:1131-1143.
- Dale, D. Olm., Houpt, Katherine. A. (1988). Feline House-Soiling Problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 20:335-345.
- Eriksson, P., Loberg, J., Andersson, M. (2009). A survey of cat shelters in Sweden. *Animal Welfare*, 18:283-288.
- Feldman, H.N. (1994). Methods of scent marking in the domestic cat. *Canadian Journal of Zoology* 72:1093-1099.
- Frank, D.F., Erb, H.N., Houpt, K.A. (1998). Urine spraying in cats: presence of concurrent disease and effects of a pheromone treatment. *Applied Animal Behaviour Science*, 61:263-272.
- Griffith, C., Steigerwald, E.S., Buffington, C.A.T. (2000). Effects of a synthetic facial pheromone on behavior of cats. *Journal of the American Veterinary Medicine Association*, 217(8):1154–1156.
- Gunn-More, D.A., Cameron, M.E. (2004). A pilot study using synthetic feline facial pheromone for the management of feline idiopathic cystitis. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6:133–138.
- Hart, B.L. (1978). *Feline Behaviour: A Practitioner Monograph*. Santa Barbara: Veterinary Practice Publishing, 61-63.
- Hart, B.L., Cooper, L. (1984). Factors relating to urine spraying and fighting in prepubertally gonadectomized cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 184:255-1258.
- Heidenberger, E. (1997). Housing conditions and behavioural problems of indoor cats assessed by their owner. *Applied Animal Behaviour science* 52:345-364.
- Houpt, K. (1991). Feeding and Drinking Behavior Problems. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 21:281-297.
- Houpt, K.A. (1998). *Domestic Animal Behaviour for Veterinarians and Animal Scientists*, 3rd Edition. Ames: Iowa State University Press.
- Hubrecht, R.C., Turner, D.C. (1998). Companion animal welfare in private and institutional settings. I: Wilson, C.C., Turner, D.C. *Companion Animals in Human Health*. Thousands Oaks, California: Sage Publications Inc, 267-289.
- Karsh, E.B., Turner, DC. (1998). The human-cat relationship. I: Turner D.C. & Bateson, P. *The domestic Cat: The biology of its behaviour*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 67-81.
- Kass, P.H. (2007). Cat overpopulation in the United States. I: Rochlitz, I. *The welfare of cats*. 3rd ed. Dordrecht, Netherlands: Springer, 119-139.

- Landsberg, G.M., Hunthausen, W., Ackerman, L. (1997). *Handbook of Behaviour Problems of the Dog and Cat*. Oxford, UK: Butterworth-Heinemann, 79-95.
- Mathews, S.L. (1984). A different approach to the litter box problem. *Feline Practice*, 14 (3):7-11.
- Mendl, M., Harcourt, R. (2000). Individuality in the domestic cat: origins, development and stability. I: Turner, DC., & Bateson, P. *The domestic cat: the biology of its behaviour*. 2nd edition. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 179-190.
- Mertens, C. (1991). Human-cat interactions in human setting. *Anthrozoös* 4:214-231.
- Neville, P.F. (1991). Treatment of behaviour problems in cats. *In Practice*, 13:43-50.
- O'Farrell, V. (1991). *Verhaltensstörungen beim Hund*. Alfeld: Verlag M and H. Schaper.
- Overall, K.L. (1994a). Management related problems in feline behaviour. *Feline Practice*, 22:13-15.
- Overall, K.L. (1994b). Feline aggression, part 1. *Feline Practice* 22:25-26.
- Overall, K.L. (1997a) Feline elimination disorders. I: *Clinical behavioral medicine for small animals*. Overall, K.L. St. Louis: Mosby, 160-194.
- Overall, K.L. (1997b). Feline aggression. I: *Clinical behavioral medicine for small animals*. Overall, K.L. St. Louis: Mosby-Year Book, Inc, 147.
- Pageat, P., 1996. Functions and use of the facial pheromones in the treatment of urine marking in the cat. Interest of a structural analogue. I: Johnston, D. & Waner, T. *Proceedings and Abstracts of the XXIst Congress of the World Small Animal Veterinary Association*. Kenes, Organizers of Congresses and Tour Operators: Jerusalem, Israel, 197-198.
- Rochlitz, I. (2005). A review of the housing requirements of domestic cats (*Felis silvestris catus*) kept in the home. *Applied Animal Behaviour Science* 93: 97-109.
- Salman, M.D., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R. (2000). Behaviour reasons for relinquishment of dogs and cats to 12 shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 3:93-106.
- SCB 2012. *Hundar, katter och andra sällskapsdjur 2012*. <http://www.skk.se/Global/Dokument/Om-SKK/SCB-undersokning-Hundar-katter-och-andra-sallskapsdjur-2012.pdf>.
- Serpell, J.A. (1996). Evidence for an association between pet behaviour and owner attachment levels. *Applied Animal Behaviour Science* 47:49-60.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt. Saknummer L102.
- Turner, D.C. (1995a). The human-cat relationship. I: Robinson, I. *The waltham Book of Human-Animal Interaction: Benefits and Responsibilities of Pet Ownership*. Oxford, UK: Pergamon, 87-97
- Turner, D.C. (1995b). *Die Mensch-Katze-Beziehung. Ethologische und psychologische Aspekte*. Jena: Gustav Fischer Verlag, Vet special Reihe.
- Turner, D.C. (1997). Treating canine and feline behaviour problems and advising clients. *Applied Animal Behaviour Science* 52:199-204.

Turner, D.C., Stambach-Geering, M.K. (1990). Owner assesment and the ethology of human-cat relationships. I: Burger, I.H. *Pets, Benefits an Practice*. London: BVA Publications, 25-30.

BILAGA 1

Problembeteenden hos katt

Du har valt att fylla i en enkät om problembeteenden hos din katt. Beskriv så tydligt du kan. Vårt mål är att få en bild över de problem som kattägare upplever med sina katter för att bättre kunna förebygga och ge råd till kattägare. Syftet är dessutom att få en ökad förståelse vad kattägare är villiga att göra/inte göra för att lösa dessa problem. Vi är väldigt tacksamma för att du vill hjälpa oss med detta.

Tack på förhand

Mvh Maria (projektledare) och Sofia (veterinärstudent)

1. Antal personer i hushållet?

Beskriv antal vuxna, respektive antal barn under 18 år

2. Antal andra djur i hushållet?

Antal djur och vad för slags djur

3. Hur ser ert boende ut?

Välj det alternativ som passar bäst

Studentrum

Lägenhet

Radhus

Villa

Gård

Annat, ange nedan

4. Hur många katter har du haft innan denna katt?

Skriv in exakt antal _____

5. Hur hålls din katt?

Ange det alternativ som bäst beskriver situationen.

Endast innekatt

Innekatt, men får gå ut i koppel

Innekatt, med tillgång till utomhusvistelse i inhägnad

Fri tillgång till både inom- och utomhusvistelse

Endast utekatt

Annat, ange nedan

6. Hur många dagar i veckan är katten ensam någon tid under dygnet?

Hur ser det vanligen ut hemma hos er?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

7. Hur många timmar i snitt är katten ensam per dag?

Denna fråga besvaras, om du svarade annat än 0 på frågan ovan.

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- 11-12
- 13-14
- 15-16
- 17-18
- 19-20
- 21-22
- 23-24

8. Vad är det för kön på katten?

- Hona
- Hane

9. Är katten kastrerad?

- Ja
- Nej

10. Vad är katten för ras?

Beskriv så tydligt du kan _____

11. Hur gammal är katten?

Ange antal månader _____

12. Var fick du tag på katten?

Välj det alternativ som bäst beskriver situationen.

Uppfödare

Katten är född i hemmet

Katthem

Veterinärklinik

Hittekatt

Djuraffär

Annat, ange nedan

13. Hur gammal var katten när du/ni skaffade den?

Ange antal veckor, eller så noga du kan _____

14. Vad visste du/ni om kattens bakgrund innan du/ni skaffade den?

Beskriv så noga du kan

15. I vilken miljö har katten växt upp?

Beskriv så noga du kan

16. Var katten van vid andra djur, katter, barn?

Beskriv kortfattat.

17. Vad är det för problem du/ni upplever med katten?

Välj det alternativ som bäst passar med situationen.

Aggressivitet

Rädsla

Oro

Rumsrenhetsproblem

Äter konstiga föremål

Annat, ange nedan

18. Beskriv problemen lite mer i detalj och med egna ord.

19. För hur längesedan började problemen?

Ange i månader _____

20. Vad tror du/ni att problemen beror på?

Beskriv med egna ord.

21. Har du/ni gjort något för att lösa problemen?

Nej

Ja

22. Om ja ovan, ange i sådana fall vad.

Beskriv med egna ord.

23. Har du/ni lämnat bort en katt p.g.a. problembeteenden tidigare?

Ja

Nej

24. Skulle du/ni kunna tänka er att lämna bort denna katt p.g.a. problemen?

Ange det alternativ som bäst beskriver situationen.

Ja, jag/vi skulle kunna lämna bort min/vår katt.

Jag/vi hade tänkt att lämna bort min/vår katt, men ångrade mig/oss.

Nej, jag/vi skulle aldrig kunna lämna bort min/vår katt.

25. Skulle du/ni kunna tänka dig/er att avliva katten p.g.a. problemen?

- Ja
- Nej
- Vet ej

26. På en skala från 1 till 6, hur jobbigt upplever du/ni problemen?
Ange på skalan där 1=inte jobbigt alls och 6=mycket jobbigt

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- Vet ej

27. Upplever du/ni att problemen blir värre i vissa situationer?
Beskriv så tydligt du kan.

28. Är det något övrigt som du vill kommentera när det gäller din/er katt, och som inte framkommit i ovanstående frågor?

29. Får vi kontakta dig om vi har ytterligare frågor?
Ange e-post om du kan tänka dig detta.

Tack för din medverkan!
Om du funderar över något som har med denna enkätstudie att göra, kontakta då Maria Andersson på e-post: maria.andersson@slu.se

Stort tack för att du tog dig tid till detta!
Mvh Maria och Sofia